

Dr. KISS Ernő

: nyugalmazott egyetemi tanár, Újvidéki Egyetem, Technológiai Kar, Újvidék

: E-mail: ilona1946@gmail.com

HIMNUSZAINK

*Our Anthems**Naše himne*

A tanulmány célja a magyar himnuszok bemutatása – a több mint 1000 éves írott történelmünk folyamán születettek – irodalmi és történelmi szándékot mellőzve. Királyi és vallási himnuszaink a honfoglalás évei után jelentek meg, és ezek a himnuszok az Árpád-ház legjelentősebb férfi és női képviselőit dicsőítik latin nyelven. A későbbi uralkodóházak királyairól a magyar nép nem zengett himnuszokat még akkor sem, ha a királyok olyan jelentősek is voltak, mint az Anjou Nagy Lajos vagy Corvin Mátyás. A reformáció megjelenésével a magyar népnek három himnusza alakult ki. A katolikus magyarság a Boldogasszony Anyánkat, a lutheránus magyarság az Erőss vár a mi Istenünket (XLVI. zsoltár), a kálvinista magyarság pedig a Tebenned bízunk eleitől fogva (XC. zsoltár) himnuszokat énekelt. Mind a három himnusz néphimnusz, de ugyanakkor vallási himnusz is. A Török Birodalom kiszorulásával, a történelmi Magyarország területeiről, a magyar nép mind jobban a Habsburg-ház hatása alá került. II. Rákóczi Ferencnek sikerült az ország lakosságának jelentős részét – felekezeti hovatartozás nélkül – szabadságharcba szólítani. A szabadságharc elbukott, amit a nép bánatában a Rákóczi-nóta különböző változataiban énekelt meg. A Rákóczi-nóta is a néphimnuszok közé sorolható. A Habsburg Birodalomban 1826 és 1918 között a Császárhimnusz volt a hivatalos, így Magyarországon is, azonban az ország magyar érzelmű lakossága ezt a himnuszt mellőzte. A Kölcsey–Erkel Himnusz megszületéséig a magyar nemzetnek egységes himnusza nem volt. A magyar törvényhozás ezt a himnuszt hivatalosan csak 2012. január 1-jén az Alaptörvénnyel léptette ismét hatályba.

Kulcsszavak: magyar himnuszok, királyi, vallási, néphimnuszok

BEVEZETÉS

A himnusz olyan dicsőítő **ének** vagy vers, amely egy személy vagy közösség jó tulajdonságait, érdemeit, kiváló tetteit, győzelmeit zengi és magasztalja. A himnusz görög eredetű szó, ugyanis a *hümnosz* (ὑμνος) szó

görögül dicséneket jelent. Ebből a szóból eredt a latin *hymnus* szó, amely a magyar nyelvben hálaadó éneknek felel meg (OSZTOVITS 2000). A himnuszok két részből állnak, amelyek egymástól akár elválaszthatóak is lehetnek: a versből és annak zenei részéből. A hurri himnusz zenéje a világ legrégebben lejegyzett dala. Ezt olyan agyagtáblákra írták 3500 évvel ezelőtt, amelyek a hurri nyelv írásjeleit alkalmazták. Az agyagtáblákat az 1950-es években találták meg, az ősi szíriai Ugarit (ma Rász-Samra) városban. A himnuszt a Hold Isten feleségéhez, Nikkalhoz írták és zenélték (WEST 1994). A himnuszok a vallásos költészetben jelentek meg először. A himnuszok istenek, a keresztény világban pedig szentek tetteit tárgyalják, és az ő dicséretükről szólnak. Később kialakultak a királyi himnuszok, amelyek a királyok és hercegek dicső tetteit tartalmazzák. Egyes királyságokban még ma is a nemzeti himnusz valójában királyhymnus (Spanyolország, Nagy-Britannia). A modern államok himnuszai közül Hollandia himnusát a *Wilhelmust*, a volksliedet, vagyis a nemzet dalát tartják legrégebbinek. A *Wilhelmus Adrianus Valerius* zeneszerző műve, amelyet 1574-ben írt meg, de csak 1932 óta Hollandia hivatalos himnusza. A modern nemzetek himnuszai közül ez a legrégebbi zenei mű (NWANAZIA 2018). Japán nemzeti himnusza a *Kimigayo*, szövegét egy 905-ös antológiában jegyezték le, viszont a dallamát újkeletűnek is mondhatjuk, hiszen 1880-ban komponálta Hayashi Hiromori japán zeneszerző. Noha a mű ismert volt, a nemzetnek a törvényhozás csak 1999-ben tette nemzeti himnusszá (MOFA 2019). Van arra is példa, hogy a himnusz zenéje az idők folyamán nem változott, de a himnusz szövege igen, ilyen a német himnusz is, amelynek zenéjét 1797-ben komponálta Joseph Haydn. Az elmúlt két évszázadban Németország óriási társadalmi és politikai változásokon, illetve megpróbáltatásokon ment keresztül, ezért a himnusz szövegét belső vagy külső tényezők hatására többször is megváltoztatták. Egyes nemzeti himnuszok háborús jellegűek, ilyen az USA himnusza *The Star-Spangled Banner* (A csillagos-sávós lobogó), vagy Franciaország himnusza a *La Marseillaise* (Marsziliai ének). Svájc nemzeti himnusza a *Svájci zsoltár*, Izland himnusza a *Löfsongur* szó szerinti fordításban imadal, tehát ezek a himnuszok nemcsak nemzeti himnuszok, hanem vallási himnuszok is.

A nemzeti himnuszok megjelenése szoros összefüggésben van a nemzeti államok megalakulásával. Európában a nemzeti államok a XIX. században alakultak meg. Sok nemzeti himnusz is ebben az időben keletkezett. Régebben a hercegeket, a királyokat mint személyiségeket üdvözölték az összejöveteleken vagy rendezvényeken királyi himnusszal, zászlóval és egyebekkel, a megfelelő protokoll és az illemszabályok értelmében. Később az államfők, a kormányok képviselői vagy más hivatalos állami személyek

megjelenése az összejöveteleken vagy rendezvényeken már nem a maguk személyiségét jelentette, hanem magát a népet az adott államból. A XX. század folyamán a nemzeti államok közötti diplomáciai kapcsolatok kibővültek kulturális-, sport- és egyéb rendezvényekkel, amelyeken a nemzeti jelképek: himnusz, zászló és egyéb nemzeti jelképek szintén a protokoll részei voltak. A himnuszt történelmi szempontjából is érdekes megemlíteni, hiszen a nagy gyarmatbirodalmak széthullása következtében a XX. század második felében a legtöbb újonnan megalakult állam erőltetett ütemben himnusz, zászló és egyéb nemzeti jelképek megválasztására. A törvényhozó hatalom pedig elfogadhatott olyan himnuszt is, amelyet azután a nép nem tudott elfogadni. Ezek alapján távolról sem állíthatjuk, hogy a nemzeti himnuszok mindig egy nép lelkivilágáról vallanak.

KÖZÉPKORI KIRÁLYI ÉS VALLÁSI HIMNUSZAINK

A Kárpát-medencébe letelepedett magyarság nemcsak eredményesen, hanem meglehetősen gyorsan képes volt a korábban itt élő lakossággal egy új keresztény államot megszervezni, és azt elismertetni a már meglévő európai államokkal. Ezt a munkát Árpád-házi uralkodóink végezték el. Érdemeiket elismerte Róma, a Német-római Birodalom, valamint a Bizánci Birodalom is. A középkor európai uralkodóházai közül az Árpád-ház adta a legtöbb szentet, ami utal az uralkodóház jelentőségére, uralkodóinak elismerésére és tiszteletére. Az elismerés és tisztelet az országon belül is megmutatkozott, amiről a liturgikus énekek tanúskodnak. Latin nyelven liturgikus énekek és himnuszok maradtak ránk Szent Istvánról, Szent Imréről, Szent Lászlóról, Szent Erzsébetről és Szent Margitról (PÁNDI 1964: 22–24). A felsorolt énekekből elsőnek Szent István dicsőítő énekét mutatom be, hiszen Szent István királyunk alapította meg azt a keresztény Magyarországot 1000 karácsonyán, az akkor érvényes Julianus-naptár szerint (illetve 1001. január 1-jén a Gergely-naptár szerint), amelyet az akkori európai országok elismertek és befogadtak soraikba. Törvényt adott, pénzt veretett, megszilárdította a közrendet, egyházmegyéket szervezett, megvédte az ország határait. Soha nem veszített csatát. A Szent Istvánról szóló himnusz szövege megtalálható az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Szöveggyűjteményében (TARNAI–MADAS 1991a). Ugyanebben a szöveggyűjteményben megtalálható a Szent László királyról és Szent Imre hercegről szóló himnusz is.

GAUDE MATER HUNGARIA

Szent István király himnusza (13. század, latinról magyarra fordította:
Csanád Béla)

Örvendj, magyar hon, jó anya,
fiad dicséretét dalold,
zengjen dicsénéked szava
ahhoz, ki mindig pártfogolt.

Mint libanoni cédrusok,
a gyermek úgy növekedett,
s miként előre mondatott,
Szent Istvánról kapott nevet.

Ő néked igaz fényt hozott,
hit fényét adta át neked,
hozzá törvényt is alkotott,
üdvösség útján vezetett.

Oktatták őt híres doktorok,
öntözték bölcsességgel őt,
s jámbor erkölce ragyogott
már zsengén, férfikor előtt.

Őt Géza élte alkonyán
István mártír nevezte el
az égi küldetés nyomán
Istvánnak, anyja méhiben.

S már életének hajnalán
osztotta üdvnek életét,
s a magyar nemzet, a pogány
hamar keresztény hitre tért.

Ég hírnöke jelezte meg
atyjának, hogy születni fog:
a vértanú elküldetett
anyjához szólni jóslatot.

Feltűnt az égi fényesség,
s a nép, mely tévelygésben élt,
elhagyva sűrű éjjelét,
Krisztus szent igájába tért.

Örült is a magyar haza,
ledőlt a bálványok hada,
zengjen hát égi glória,
boldogság róla szólni ma.

Imádás légyen, tisztelet
néked Hármás-Egy Istenünk,
segíts elérnünk mennyeket,
mit szent királyunk kér nekünk.
Ámen.

Szent István *Gaude mater Hungaria* himnusztát változatos dallamokon énekelik (SZOLIVA 2012/2013). Az idézett irodalom megemlékezik Szent István királyról szóló *Gaudent coeli nova luce* (Új fényességnek örvend az ég) című himnuszaról is. Az ifjúkorában tragikus körülmények között elhunyt Szent Imre hercegről, Szent István király fiáról, két latin nyelvű himnuszuk maradt fenn, a *Chorus Caelestis Agminis* és a *Plaude Parens Pannonia*. Szent Imrét a magyar ifjúság védőszentjeként tisztelik.

CHORUS CAELESTIS AGMINIS

Szent Imre herceg himnusza (13. század második fele; latinról magyarra fordította: Kosztolányi Dezső)

Égi chorusok, azúrnak
sergei, kik fönt vonulnak,
zöngjön éneke a' húrnak,
trónusánál a' nagy Úrnak.

Megvetette a' világot,
béklyót a' testére vágott.
Ördögök nyakára hágott,
szablya sem fogá, sem átok.

Ő, az édesség patakja,
Őt a' szépség lelke lakja,
boldogságot ad azoknak,
kikbe nincs a' rossz salakja.

Mert legyőzött hármast ellent
s a' Gonosznak monda ellent,
most, hogy a' világból elment,
két palástot is visel fent.

Tőle bírt akkép kiválni
a' hitvalló szent Királyfi,
álnokság ellen kiállni,
bárha üldöznék akárki.

Ékes, szent s királyi mezbe,
udvarló néptől övezve,
él a' mennyei körökbe
a' Báránnyal mindörökre.

Katolikus Hertzeg, vészbe,
agg királynak ifjú része,
Krisztusnak csudás vitéze,
földre mennyet ő idéze.

Glória hát az Atyának
s az Ő Egyszülött Fiaának
s akit éppoly dics illet meg,
glória a' Szent-Léleknek.
Ámen.

PLAUDE PARENS PANNONIA

Szent Imre herceg himnusza (13. század második fele; latinról magyarra fordította: Kosztolányi Dezső)

Vigadj, szülő Pannónia,
mert dicső a te fiad.
Nincs az virtusának híja
s az mennyben öröm riad.

Zsöngé kortól féli Istent,
az parancsait betölti.
Nyomdokán el is vesz itt lent,
összveomlik mind, mi földi.

Sarjadván királyi vérből
Imre Herczeg földre jött.
Idvessége égbe ért föl
és Isten növelte őt.

Nem szeplősíté az láza,
szűziesen kerülé vágyát,
forráságit zabolázva
megveté az hitveságyát.

Így az Három-Egy-Személynek
glória az Égen, Földön.
Atya, Fiú és Szent-Lélek
áldassék is mindörökkön.
Ámen

Szent László életének jelentős része harcokban telt el az úzok, a kunok és a besenyők ellen, de élete az örökösödési háborúktól sem volt mentes. 1089-ben megalapította a zágrábi püspökséget. Az európai hírű lovagkirályt III. Celesztin pápa avatta szentté 1192-ben.

REGIS REGUM CIVIS AVE

*Szent László király himnusza (1192 körül; latinról magyarra fordította:
Csanád Béla)*

Áve, égi király híve,
királyoknak gyöngye, éke,
László, mennynek sorsosa!
Ég királyát hűn követted,
országunkat védelmezted,
légy hazánknak bajnoka.

Vigadozzál, magyar nemzet,
harsonáljad, énekeljed,
új királynak új dalod.
Boldog Várad, szálljon híred,
Növekedjék dicsőséged,
Visszhangozzák századok.

Menedéke magyaroknak,
Örök-társa angyaloknak,
Égi kegynek eszköze:
Üdvözlégy, ó, kiváltságos,
híres-neves, igazságos,
jó ítélet hírnöke.

Krisztus, földről himnusz szárnyal
hozzád, aki keresztfáddal
magadhoz vonsz népeket.
Szentek útja te vagy égbe,
hitvallóknak dicsősége,
Néked áldás, tisztelet.
Ámen.

Nagy Szent Erzsébet a legismertebb magyar szent. Assisi Szent Ferenc követője volt. II. András magyar király lánya, Lajosnak, Thüringia fejedelmének a felesége, aki kórházat alapított. A legnagyobb szegénységben keze munkájából élt, szolgált a nyomorék, vak és leprás betegeket.

GAUDE FELIX PANNONIA

*Szent Erzsébet himnusza (13. század; latinról magyarra fordította:
Csanád Béla); (TÖRÖK 2006)*

Vigadj, boldog Pannónia,
mert Krisztus téged így szeret:
zengjen a himnusz dallama,
mondjál szívedből éneket.

Ámul, vígad Türingia,
természet rendje változik,
csodákat láthat sok fia,
gyakran, ha ő imádkozik.

Hiszen belőled származott
Erzsébet, ékes asszonyunk,
ki minden földit elhagyott,
mert hívta Krisztus, jó Urunk.

Halott nyer újra életet,
betegbe épség visszazáll,
a béna bátran lépeget,
s vakot világít fénysugár.

Királyi házba küldetett,
de Isten kedves lánya lett,
ezrek közül őt lelte meg,
s vezette így az égi kegy.

Méltó dicséret áldja őt,
dicsérje szó és zengje dal,
ő pártfogónk az Úr előtt
buzgó imádságaival.

Dicsérjük, áldjuk az Atyát,
s a Szentlélekkel Egy-Fiát,
hogy bűneink bocsánatát
megnyerjük, s majd az ég honát.
Ámen.

Árpád-házi Szent Margit IV. Béla és Laszkarisz Mária bizánci császári hercegnő kilencedik gyermeke, akit XII. Piusz a II. világháború folyamán, 1943. november 19-én nyilvánított szentté. Árpád-házi Szent Margit a magyar leányifjúság védőszentje.

GRATULETUR HUNGARIA

(Árpád-házi Szent Margit himnusza; 1276 és 1320 között; latinról magyarra fordította: Csanád Béla (TARNAI–MADAS 1991b))

Örülj, vigadj magyar haza,
hogy Krisztus hozzád ily kegyes,
van már, ki érted szólana,
és üdvös pártfogást szerez.

Margitnak sok nagy érdeme
testünket orvosolja meg,
zengjen a hála éneke,
mondjunk szívből dicséretet.

Élete termő példa lett,
melyből erőforrás fakad.
Dühöngő betegségeket
megszüntet, sorscsapásokat.

Kérünk, hallgass meg Istenünk,
velünk e szűz is esdekel.
Örök világot adj nekünk
egykor a mennybe jutva fel.

Kéz és láb újra működik,
s aki nem látott, újra lát.
Természet gyarlóságait
gyógyítja, s számtalan hibát.

Jutalommal méltón felel az ég,
örök díjul élvezheted kegyét,
Krisztusnak szánt szűz, szolgálatodért
osztja néked szüntelen örömét.
Ámen

1301-ben az Árpád-ház férfiága III. Andrással kihalt, ezért az uralkodók a francia származású nápolyi Anjou-ház tagjai közül kerültek ki. A nápolyi Anjou-ház anyai ágon közeli rokonságban állt az Árpád-házi királyok nemzetségével (PAMLÉNYI–SZÉKELY–MOLNÁR 1971: 9). Ebből az uralkodóházból csak Nagy Lajost említem meg. Érdekesnek is mondhatnánk, hogy a mindenkori Magyarország leghatalmasabb királyáról, Nagy Lajosról nem íródott himnusz, mint ahogy legnépszerűbb királyunkról sem, Mátyás királyról. E két uralkodó regnálása alatt nemcsak az ország gazdasága virágzott fel, hanem az oktatás és a kultúra is. Nagy Lajos alapította meg az első magyarországi egyetemet 1367-ben Pécsen, Corvin Mátyás király pedig, csaknem 100 évvel később, 1465-ben a pozsonyi egyetemet. Noha a két uralkodóról himnusz nem született Berzsenyi Dániel ódában emlékezett meg róluk (VERSÉNYI 1885: 82–84).

NAGY LAJOS ÉS HUNYADI MÁTYÁS (1800 körül)

Ki vagy te, fényes csillag az ó világ
Sötét ködében? Századok éjjele
Nyúgszik terajtud: mégis égő
Arculatod közibénk sugárzik.

Ki vagy te, bajnok s rettenetes király,
Gyémántsiskban, mennyei fény között,
Ki úgy ragyogsz, mint Pharos égő
Lángja az éjj sivatag homályán?

Corvin, ki héró atyjai nyomdokin
Árpád szerencsés fegyverivel vivott,
Midőn az országos Dunának
Partjaiból Helicont idézett.

A bölcs s vitéz kar, mint az idő s halál,
Mindenhatóság fegyverivel csatáz:
Őnéki a bércbástya csak por
S rózsalevél Boreas kezében.

Két nagy királyunk nyert koszorus nevet
A régiségben: mindenik a szelid
Múzsák barátja, s mindeniknek
Múzsza szelid keze tört borostyánt.

Egy Nagy Lajos bölcs szárnya alatt hazánk
Rómát s Athénát látta felállani,
Attila roppant városában
Márs, tudomány, hatalom virágzott.

S mikor ragyogtak tornyaid, oh Buda!
Felségesebben, mint mikor a dicső
Király s Apollo tisztelője:
Bölcs Hunyadink kezein virágzál?

Mint hajdan a nagy Delius oszlopit,
Delphus csudáit napkelet, alkonyat
Bámulta, s a fáradt szarándok
Ormai közt iszonyodva állt meg:

Sok messzi ország bölcsei, bajnoki
Jöttek hazánknak látni dicső egét,
Rémülve nézett a világ ránk
S nemzeteket tapodó erőnkre.

S egyszerre e nép, melly Hunyadink alatt
 A legkevéllyebb polcra emelkedett,
 A durvaságban veszni tért, s ment
 Két megutált cseh király kezében.

Pallás s Apolló nemzik az istenibb
 Bölcsset s erősebb bajnoki lelkeket,
 Ők nemzik a Márs pallosával
 Birni tudó fejedelmi embert.

A durva nép közt sorvad az emberi
 Legszebb tehetség, nem születik soha
 Ott Socrates, s nagy Tulliusnak
 Nem szabad ott nemesen buzogni.

Cátó temérdek lelke legörbed ott,
 Nem áldhat a föld bölcs fejedelmeket,
 Nem támad ott Títus s Trajánus:
 Durva Nerók vasigája büntet.

Mint ahogyan már említettem Mátyás királyról himnusz nem született, de neve megjelenik a magyar („S nyögte Mátyás bús hadát Bécsnek büszke vára”) és a román himnuszban is. *Deșteaptă-te, române* (Ébredj fel, ó, román) a címe Románia jelenlegi nemzeti himnuszának, valamint a Moldovai Köztársaság második himnuszának (ROMÁNIA HIMNUSZA).

3. strófa

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
 Româna națiune, ai voștri strănepoți,
 Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
 „Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

(Ébredj fel, ó, román)

3. strófa

Nézzétek, ti dicső árnyak: Mihály, István, Mátyás király,
 Román nemzet, a ti dédunokáitok,
 Felfegyverkezve, a ti tüzetekkel ereinkben
 Mind azt kiáltjuk: „Élet szabadon, vagy halál!”

NÉPHIMNUSZAINK

Néphimnuszaink királyi himnuszaink után jelentek meg. Elképzelhető, hogy egyik legismertebb néphimnuszunk a Boldogasszony Anyánk megjelenéséhez Szent István királyunk Magyarország Szűz Mária oltalmába való ajánlása is jelentősen hozzájárult.

*BOLDOGASSZONY ANYÁNK**(Régi magyar himnusz, rövidebb változat)*

Boldogasszony, Anyánk, régi nagy Pátronánk,
(Boldogasszony, Anyánk, Regina Patronánk)
nagy ínségben lévén így szólít meg hazánk:
Magyarországról, Édes hazánkról,
ne feledkezzél el szegény magyarokról.

Ó Atyaistennek kedves, szép leánya,
Krisztus Jézus anyja, Szentlélek mátkája!
Magyarországról, Édes hazánkról,
ne feledkezzél el szegény magyarokról.

Nyisd fel az egeket sok kiáltásunkra,
anyai palástod fordítsd oltalmunkra!
Magyarországról, Édes hazánkról,
ne feledkezzél el szegény magyarokról.

Kegyes szemeiddel, tekintsd meg népedet,
segéljed áldásra magyar nemzetedet.
Magyarországról, Édes hazánkról,
ne feledkezzél el szegény magyarokról.

Sírnak és zokognak árváknak szívei
hazánk pusztulásán s özvegyek lelkei.
Magyarországról, Édes hazánkról,
ne feledkezzél el szegény magyarokról.

Boldogasszony, Anyánk, régi nagy Pátronánk,
nagy ínségben lévén így szólít meg hazánk:
Magyarországról, Édes hazánkról,
ne feledkezzél meg szegény magyarokról.

A himnusz szerzője Lancsics Bonfiác. A bemutatott változat megtalálható Szoszna Demeter OSB-kéziratos énekeskönyvében (1715). A himnusz legrégebbi dallamcsírája a Deák–Szentés-féle lejegyzett egyházi énekeket tartalmazó 1774-es énekeskönyvből ismert. 1793-ban már „nationalis cantitio”, azaz nemzeti énekként említik az írásos források. Szent Istvánról is maradt ránk egy néphimnusz (H. J. 2005). A himnusz szövege először Kovács István kéziratos énekeskönyvében jelent meg: Dőri énekeskönyv 1763–1769. Az énekeskönyv Szent Istvánt ábrázoló képével és a himnusz szövegével az 1. ábrán látható.

1. ábra. Szent István király himnusza (H. J. 2005)

SZENT ISTVÁN KIRÁLYHOZ

Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga!
 Ki voltál valaha országunk istápjja!
 Hol vagy István király? Téged magyar kíván,
 Gyászos öltözetben teelötted sírván.

Rólad emlékezvén csordulnak könnyei,
 Búval harmatoznak szomorú mezei.
 Lankadnak szüntelen vitézlő karjai,
 Nem szűnnek iszonyú sírástól szemei.

Virágos kert vala híres Pannónia,
 Mely kertet öntözé híven Szűz Mária.
 Kertésze e kertnek István király vala:
 Behomályosodott örvendetes napja.

Előtted könyörgünk, bús magyar fiaid,
 Hozzád fohászkodunk árva maradékid.
 Tekints, István király szomorú hazádra,
 Fordítsd szemeidet régi országodra.

Reménységünk vagyon benned, s Máriában,
 Mint magyar hazánknak hív királynéjában.
 Még éltedben minket ennek ajánlottál,
 És szent koronáddal együtt feláldoztál.

A szöveg és a dallam együtt a Tárkányi–Zsaskovszky *Katolikus egyházi énektárban* (1855) jelent meg először. Ének Szent István királyhoz címmel Kodály Zoltán a himnuszt 1938-ban átdolgozta teljesen új dallamra (AJTAI 1939). A katolikus magyarságnak, Kölcsey Ferenc *Himnusza* előtt, két néphimnusza volt: a Boldogasszony anyánk és a Szent István királyhoz írt himnuszt (GÁBOR 1997: 7). A reformáció megjelenésével (1517) és terjedésével Magyarországon híveket nyert az evangélikus, lutheránus vallás, Luther Márton követői (Martin Luther / Martin Luder), valamint a református vallás is, a kálvinisták, vagyis Kálvin János követői (Jean Calvin). A magyar lutheránusok néphimnuszuknak a XLVI. zsoltárt választották. A XLVI. zsoltár az Isten óvó hatalmának dicsőítéséről szól, és az ószövetségi éneklőmesternek, Kóráh fiainak éneke volt. A zsoltár kezdősorai: „Isten a mi oltalmunk és erősségünk! Igen bizonyos segítség a nyomorúságban” (SZENT BIBLIA 1898: 562). A XLVI. zsoltárt 1527 és 1529 között Luther Márton dolgozta fel. A zsoltárt manapság evangélikus korálként éneklik. A német eredeti címe *Ein' feste Burg ist unser Gott*, magyar fordításban mint *Erős vár a mi Istenünk* vált ismertté. A korál kottája Joseph Klug 1533-as *Geistliche Lieder* című énekeskönyvében található meg.

ERŐS VÁR A MI ISTENÜNK

Erős vár a mi Istenünk, jó fegyverünk és pajzsunk,
 Ha ő velünk, ki ellenünk? Az Úr a mi oltalmunk.
 Az ő ellenség most is üldöz még,
 Nagy a serege, csalárdság fegyvere,
 Nincs ilyen több a földön.

Erőnk magában mit sem ér, mi csakhamar elesnénk,
De küzd értünk a hős vezér, kit Isten rendelt mellénk.
Kérdezed: ki az? Jézus Krisztus az, Isten szent Fia,
Az ég és föld Ura, ő a mi diadalmunk.

E világ minden ördöge, ha elnyelni akarna,
Minket meg nem rémitene, mirajtunk nincs hatalma.
E világ ura gyűljon bosszúra, nincs ereje már,
Reá ítélet vár: az ige porba dönti.

Az ige kőszálként megáll, megszégyenül ki bántja,
Velünk az Úr táborba száll, Szentlelkét ránk bocsájtja.
Kincset, életetet, hitvest, gyermeket mind elvehetik,
Mit ér ez őnekik? Miénk a menny örökre.

A magyar kálvinisták néphimnuszuknak a XC. zsoltárt választották. A XC. zsoltár az élet mulandóságának megéneklése. A Zsoltárok Könyve a XC. zsoltárt Mózesnek, Isten választott emberének imádságaként említi meg. A zsoltár kezdősorai: „Uram, te voltál nekünk hajlékunk nemzedékről nemzedékre! Minekelőtte hegyek lettek és föld és világ formáltaték, öröktől fogva mindörökké te vagy Isten. Te visszatéríted a halandót a porba és ezt mondod: Térjetek vissza embernek fiai!” (SZENT BIBLIA 1898: 585) A magyar református egyház énekeskönyveiben a zsoltárok egy része felett T. B. áll, ezzel jelezve, hogy azokat Théodore de Béza fordította héberől, s szedte francia versekbe; más része felett „C. M.”, azaz Clemens Marot (GERŐ 1897) olvasható. Ezek a zsoltárok Szenci Molnár Albert gondozásában jelentek meg 1607-ben. A XC. zsoltár kezdősorai Théodore de Béza francia nyelvű feldolgozásában: „Avant que les montagnes fussent néées, Et que tu eussent créé la terre et le monde, D'éternité en éternité tu es Dieu”. A XC. zsoltár zenéjét Loys Bourgeois szerezte (BENDA 1994). A magyar nyelvű zsoltáros könyvben pedig a következő ének olvasható.

TANÚSÁG EZ ÉLETNEK MEGGONDOLATJÁRÓL
(*XC. genfi zsoltár; T. B.*)

1.

Tebenned bízunk eleitől fogva,
Uram, téged tartottunk hajlékunknak.
Mikor még semmi hegyek nem voltak,
Hogy még sem ég, sem föld nem volt formálva;
Te voltál és te vagy, erős Isten,
És te megmaradsz minden időben.

2.

Az embereket te meg hagyod halni,
És ezt mondod az emberi nemzetnek:
Legyetek porrá, kik porból löttetek,
Mert ezer esztendő előtted anni,
Mint az tegnapnak ő elmúlása
És egy éjnek rövid vigyázása.

3.

Kimúlni hagyod őket olly hirtelen,
Mint az álom, melly elmúlik azontól,
Mihelt az ember fölserken álmából,
És mint az zöld füvecske az mezőben,
Azmelly nagy hamarsággal elhervad,
Reggel virágzik s' estve megszárad.

4.

Midőn, Uram, haragodban versz minket,
Ottan meghalunk és földre leesünk,
Az te kemény haragodtól rettegünk,
Hogyha megtekinted nagy bűneinket,
Titkos vétkünet ha előhozod,
És színed eleiben állatod.

5.

Haragod miatt napja életünknek
Menten elmúlik olly hirtelenséggel,
Mint az mondott szót elragadja az szél.
Az mi napink, kiket nekünk engedtek,
Mintegy hetven esztendei idő,
Hogyha több, tehát nyolcvan esztendő.

6.

És ha kedves volt is valamennyére,
De többire volt munka és fájdalom,
Elkél éltünknek minden ékessége,
Elmúlik, mint az árnyék és az álom.
De ki érti az te haragodat?
Csak az, azki féli hatalmadat.

7.

Taníts meg azért minket kegyelmessen,
Hogy rövid voltát életünknek értsük,
És eszességgel magunkat viseljük.
Óh, Úr Isten, fordulj hozzánk ismétlen!
Mig hagyod, hogy éltünk nyomorogjon?
Könyörülj már az te szolgáládon!

8.

Tölts bé minket reggel nagy irgalmaddal,
Hogy jókedvvel vigyük véghez éltünket,
Ne terheltessünk szorgalmatossággal.
Vigasztalj minket, és adj könnyebbséget,
És haragodat fordítsd el rólunk,
Mellyel régulta ostoroztatunk.

9.

Szolgáládon láttassad dolgaidat,
Dicsőségedet ezeknek fiaim,
Add értenünk fölséges hatalmadat:
Mi kegyes Urunk, óh, irgalmas Isten!
Minden dolgunkat bírjad, forgassad,
Kezeink munkáit igazgassad.

Hitvallás szempontjából a reformáció és a török hódoltság divergálta a magyarságot. Magyarország három részre szakadt (2. ábra). Államjogi értelemben a középkori Magyarország közvetlen utóda a Magyar Királyság volt. Az Erdélyi Fejedelemség létezését a Török Birodalom szavatolta, a középkori Magyarország középső és déli részét pedig beolvasztották közvetlenül a Török Birodalomba. Fontos megemlíteni, hogy Bocskai István erdélyi fejedelem hajdú a Habsburg Birodalom elleni harcokban (1591–1606) a XC. zsoltárt énekelték (NÉMETH 2019: 15).

2. ábra. A három részre szakadt Magyarország (RPI 2019)

Az oszmán uralom alól felszabaduló Magyarország a Habsburg Birodalom kereteibe kényszerült. II. Rákóczi Ferenc szabadságharcot vívott (1703–1711) a Habsburgok abszolutista törekvései ellen. A szabadságharc elbukott. Ilyen körülmények között alakult ki a Rákóczi-nóta mint a szabadságharc bukását sirató ének, amely tele van tiltakozással a német elnyomás ellen. Ezért a bécsi hatóságok többször is betiltották. A Rákóczi-nóta nemzeti jelképként dalunkká vált, amely számtalan változatban, kéziratban, de népdalként is élt a XVIII. század folyamán. Egyik változata a következő honlapon található meg (RÁKÓCZI-NÓTA, 2017).

RÁKÓCZI-NÓTA (1750 előtt)

<p>1.
Jaj, régi szép magyar nép!
Az ellenség téged miképp
Szaggat és tép!
Mire jutott állapotod,
Romlandó cserép.
Mint egy kedves eleven kép,
Valál olyan szép,
Magyar nép!
De a sasnak körme között
Fonnyadsz, mint a lép.
Szegény magyar nép,
Mikor lész már ép?
Megromlottál, mint cserép.
Jaj, hát szegény magyar nemzet
Jóra mikor lép?</p> | <p>2.
Jaj, Rákóczi, Bercsényi
Magyarok híres vezéri,
Bezerédi!
Hová lettek magyar népnek
Vitéz vezéri,
Nemzetünknek hírszerzői,
Fényes csillagi,
Ocskai?
Az ellenség mindenfelől
Őket emíszti,
Úzi, kergeti,
Búval epeszti.
Közinkbe sem ereszti.
Jaj, hát szegény nemzetünket
Miképpen veszejt!</p> |
|--|--|

3.
 Jaj, országunk, jószágunk,
 De főképpen mi magunk
 Mint nyomorkodunk;
 Az idegen nemzetségnek
 Rabjai vagyunk.
 Jaj, naponként mind elfogyunk,
 Jót ne is várjunk,
 Kívánjunk,
 Mert kegyetlen, s embertelen
 Nemzet van rajtunk.
 Jaj, meg kell halnunk,
 Meg nem maradunk,
 Nagy ellenség közt vagyunk,
 Bizony méltán ezek miatt
 Kesergünk, sírunk.

4.
 Országunknak, magunknak,
 Jaj minden maradékinknak!
 Mindazoknak,
 Kik e földön nagy ínségben
 Így nyomorkodnak.
 Özvegyek panaszkodnak,
 Árvák zokognak;
 Magoknak
 Siralommal ártatlanok
 Halált okoznak,
 Úgy siránkoznak
 És fohászkodnak.
 Bánatjok nem apadnak,
 Mert hazánkból ellenségink
 El nem távoznak.

5.
 Rajtunk tenger a fegyver,
 Mert a német rajtunk hever,
 S igen ver.
 Mutogatja magát mint egy
 Kényes gavallér,
 Nemzetünket hajtó pallér.
 Nem szán, mint hóhér.
 Akit ér,
 Addig veri, míg öneki
 Mindent nem ígér.
 Látod mely kövér,
 Bőrében sem fér,
 De mégis mind többet kér,
 Alig vagyon országunkban
 Miatta kenyér.

6.
 Nézz reánk, Úr, a mennyből!
 Ments meg, kérünk, minket ily csúf
 Ellenségtől,
 Ki a híres magyaroknak
 Véréből épül.
 Ne hagyd ily dühös ínségtől
 Rút ellenségtől,
 Némettől
 Gyaláztatni, mocskoltatni
 Az irigyektől.
 Ily dölyfös néptől,
 Kínzó eszköztől,
 Megfosztatni nevétől,
 Mindenkoron győzedelmes
 Dicsőségétül!

A Habsburg Birodalomban 1826-tól 1918-ig a *Kaiserhymne* (Gott erhalte, Gott beschütze Unsern Kaiser, unser Land!), vagyis *Császárhymnus* volt a hivatalos. Így Magyarországon is. Az ország magyar érzelmű lakossága ezt a himnuszt mellőzte. A himnuszt 1797-ben mutatták be először a bécsi színházakban. A német nyelvű szöveget Lorenz Leopold Haschka írta, ame-

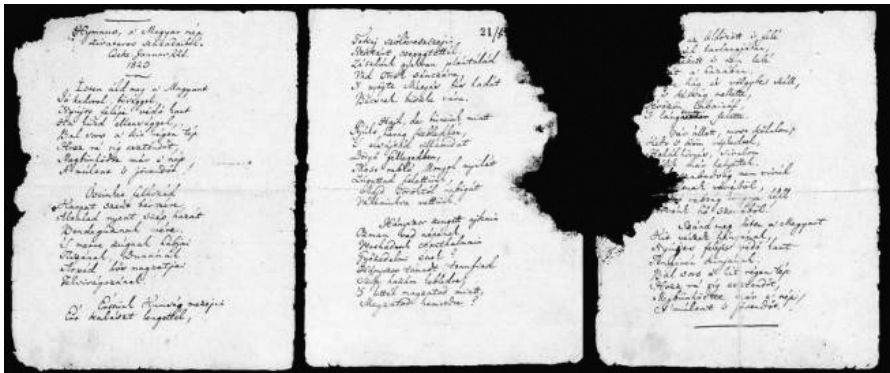
lyet többször is átírtak, zenéje pedig Joseph Haydn szerzeménye. A magyar nyelvre egy császárhűvé vált egykori márciusi ifjú, Bulyovszki Gyula fordította le, és 1854-ben közölt le a *Budapesti Hírlapban* (KOVÁCS 2016).

CSÁSZÁRHIMNUSZ

(németről magyarra fordította: Bulyovszki Gyula)

Tartsa Isten, óvja Isten
 Királyunk s a közhazát!
 Erőt lelve a szent hitben
 Ossa bölcs parancsszavát!
 Hadd védnünk ős koronáját
 Bárhonnét fenytse vész!
 Magyar honnal Habsburg trónját
 Egyesíté égi kéz

Három évvel azt megelőzően, hogy a *Császárhimnusz* a Habsburg Birodalom hivatalos himnusza lett *Kölcsey Ferenc 1823. január 22-én* megírta a *Hymnust* (3. ábra).

3. ábra. Kölcsey Ferenc *Hymnus*ának fénymásolata (forrás: Wikipédia)

HYMNUS

a' Magyar nép zivataros századaiból

Isten áld meg a' Magyarat
 Jó kedvvel, bőséggel,
 Nyújts feléje védő kart,
 Ha küzd ellenséggel;
 Bal sors a' kit régen tép,
 Hozz rá víg esztendőt,
 Megbűnhötte már e' nép
 A' múltat 's jövőndőt!

Hányszor zengett ajkain
 Ozman vad népének
 Vert hadunk csonthalmain
 Győzedelmi ének!
 Hányszor támadt tenfiad
 Szép hazám, kebledre,
 S lettél magzatod miatt
 Magzatod hamvvedre!

Őseinket felhozád
 Karpát szent bérczére,
 Általad nyert szép hazát
 Bendegúznak vére.
 'S merre zúgnak habjai
 Tiszának, Dunának,
 Árpád hős magzatjai
 Felvirágozának.

Bújt az üldözött, s felé
 Kard nyúl barlangjában,
 Szerte nézett s nem lelé
 Honját a hazában,
 Bércre hág és völgybe száll,
 Bú 's kétség mellette,
 Vérözön lábainál,
 'S lángtenger felette.

Értünk Kunság mezein
 Ért kalászt lengettél,
 Tokaj szőlővesszein
 Nektárt csepegtettél.
 Zászlónk gyakran plántálád
 Vad Török sáncára,
 'S nyögte Mátyás bús hadát
 Bécsnek büszke vára.

Vár állott, most kőhalom,
 Kedv s öröm röpkedtek,
 Halálhörgés, siralom
 Zajlik már helyettek.
 'S ah, szabadság nem virul
 A' holtak véréből,
 Kínzó rabság könnye hull
 Árvánk hó szeméből!

Hajh, de bűneink miatt
 Gyúlt harag kebledben,
 'S elsújtád villámidat
 Dörgő fellegedben,
 Most rabló Mongol nyilat
 Zúgattad felettünk,
 Majd Töröktől rabigát
 Vállainkra vettünk.

Szánd meg Isten a' Magyarat
 Kit vészek hányának,
 Nyújts feléje védő kart
 Tengerén kínjának.
 Balsors a' kit régen tép,
 Hozz rá víg esztendőt,
 Megbűnhötte már e' nép
 A múltat 's jövőndőt!

A magyar nép több évszázados történelmének fontosabb állomásai megtalálhatók Kölcsey himnuszában. Egyes sorai borúlátónak mondhatók, néhol egyenesen szomorúak, a himnusz utolsó strófája viszont tele van bizakodással. A himnusznak megvan a kritikus viszonyulása a magyar nép iránt. Szigorúan elfogadja a bibliai választott nép bölcselkedését, hiszen a magyarságnak is bűnhődnie kell bűnei miatt, de a költőnek mégis van olyan erkölcsi bátorsága, hogy a teremtő Isten kegyelmét kérje: „Mebűnhödté már e nép a múltat s jövődőt!” A *Hymnus* nyomtatott formában először 1829 decemberében jelent meg, Kisfaludy Károly *Hazai Almanach*jában, 267–270. oldal. Kölcsey himnuszát Erkel Ferenc zenésítette meg. Az ösbe-mutató 1844. július 2-án volt a Nemzeti Színházban. A *Honderű*ben megjelent írás a himnusztól megjósolta: „hogy az nem sokára a legnagyobb népszerűséget vívandja ki magának, s valódi magyar néphymnussá válandik” (KOVRIK NAGY, é. n.).

A *Hymnus* mint néphimnusz hódítóútjára elindult:

- 1844. augusztus 10-én először olvasták fel nyilvános népünnepségen: az óbudai hajógyárban, a Széchenyi nevű gőzös vízrebocsátásánál;
- 1844. augusztus 15-én először szólal meg egyházi ünnepségen: a pesti polgári őrhad zászlószentelésén, a Rákos mezején;
- 1848. március 25-én Marosvásárhelyen a fáklyásmenetben felvonuló ifjúság elénekli;
- 1848. augusztus 20-án először szólal meg hivatalos állami ünnepségen, a budai Mátyás-templomban.

A Kölcsey–Erkel *Himnuszt* a nép énekelte, noha a *Hymnus*t hivatalosan, még az osztrák–magyar kiegyezés (1867) utáni években sem fogadták el. A magyar nemzeti himnusz ügye 1901 és 1905 között többször is felvetődött a Magyar Országgházban, de a képviselők a pozitív döntéshozatalt obstruálták (VILLÁM 2015). Maradt a *Császárhimnusz*. A Kölcsey–Erkel *Himnusz* túlélte a Habsburg Birodalmat és a különböző diktatúrákat. Voltak kísérletek egy „új himnusz” megírására is, mégis maradt a régi, az „Isten áld meg a Magyar” (PÁTKAI 2017: 22–23).

ZÁRÓSZÓ

Veress Zsuzsa *A magyar Himnusz a reformáció 500. évének tükrében* című írását a következő sorral fejezte be: „Mintha maga az Isten is védené ezt a Himnuszt” (VERESS 2017). Kölcsey Ferenc költeményének a napját, január 22-ét 1989 óta a magyar kultúra napjaként ünnepeljük. A *Hymnus*t hi-

vatalosan csak az 1949-es alkotmányt alapjaiban módosító 1989. évi XXXI. törvény 36. paragrafusával iktatta nemzeti jelképeink sorába, s a XIV. fejezet, 75. paragrafusaként emelte be az alkotmányba. A 2012. január 1-jén hatályba lépett alaptörvény alapvetésének I. cikke kimondja: „Magyarország himnusza Kölcsey Ferenc *Himnusz* című költeménye Erkel Ferenc zenéjével.”

IRODALOMJEGYZÉK

- AJTAI Kálmán 1939. *Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga ...* (Imakönyv). Korda Kiadó, Budapest. http://www.ppek.hu/konyvek/Ajtai_Kalman_Ah_hol_vagy_magyarok_tundoklo_csillaga_imakonyv_1.pdf (2019. 02. 10.)
- BENDA Kálmán 1994. Szenczi Molnár Albert magyar zsolnárai. In: *Belvedere Meridionale kiskönyvtár*; (7). 9–17.
- GÁBOR Dénes 1997. Boldogasszony anyánk, Szent István királyhoz. In: *Székelly Útkereső. Irodalmi és művelődési folyóirat*, 8. évf., 1–4 szám.
- GERŐ Lajos (szerk.) 1897. Béza Tódor (de Beze). In: *Pallas Nagy Lexikona* <http://mek.oszk.hu/00000/00060/html/> (2019. 02. 22.)
- H. J. 2005. *Hazatért az énekeskönyv*. https://www.kisalfold.hu/rabakoz_i_hirek/hazatert_az_enekeskonyv_/1139717/ (2019. 02. 12.)
- KOVÁCS Áron 2016. És akkor most énekeljük el az osztrák-magyar himnuszt! <https://eb2016.24.hu/hirek/2016/06/14/es-akkor-most-enekeljuk-el-az-osztrak-magyar-himnuszt/> (2019. 02. 19.)
- KOVRIG NAGY Ádám (é. n.). *A Himnusz és a Szózat története*. Magyar Nemzeti és Történelmi Jelképek. <http://www.nemzetijelkepek.hu/himnusz.shtml> (2019. 02. 28.)
- MOFA 2019. *Japan Fact Sheet: National Flag and Anthem*. https://web-japan.org/fact-sheet/en/pdf/e11_flag.pdf (2019. 03. 06.)
- NÉMETH Zoltán (szerk.) 2019. *A Magyar Szó napilap 2019-es könyvnaplója*. Magyar Szó Lapkiadó Kft., Újvidék.
- NWANAZIA, Chuka 2018. The History of The Dutch National Anthem: The Wilhelmus. In: *DutchReview*, May 2, 2018. <https://dutchreview.com/culture/history/the-history-of-the-dutch-national-anthem-the-wilhelmus/> (2019. 03. 06.)
- OSZTOVITS Szabolcs (szerk.) 2000. *Himnusz. Kulturális enciklopédia*. <http://enciklopedia.fazekas.hu/index2.htm> (2019. 02. 08.)
- PAMLÉNYI Ervin–SZÉKELY György–MOLNÁR Erik 1971. *Magyarország története*, I. kötet, 3. kiadás. Gondolat Könyvkiadó, Budapest
- PÁNDI Pál 1964. *A magyar irodalom története 1849-ig*. 2. javított kiadás. Gondolat Könyvkiadó, Budapest.
- PÁTKAI Róbert 2017. Nemzeti himnuszunk. In: *Evangélikus Élet*, 82. évf., 3. szám.
- SZOLIVA Gábor OFM 2012/2013. Előkerült Oláh Miklós esztergomi érsek kottás Psalterium Strigoniense-je (1523) Münchenből – II. A himnárius jellemzése. In: *Magyar Egyházzene*, XX. évf., 2. szám. 121–156.
- TARNAI Andor–MADAS Edit 1991a. Himnuszok Szent István királyról. In: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez – Középkor (1000-1530)*. Eötvös

- Loránd Tudományegyetem Régi Magyar Irodalomtudományi Intézet, Budapest. 286–292.
- TARNAI Andor–MADAS Edit 1991b. Árpádházi Szent Margit verses zsolozsmája. In: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez – Középkor (1000-1530)*. Eötvös Loránd Tudományegyetem Régi Magyar Irodalomtudományi Intézet, Budapest. 286–292.
- TÖRÖK József 2006. Árpád-házi Szent Erzsébet Thüringia vagy Hungária? In: *Haza a magasban. Előadások a Szent István Társulatnál*. Szent István Társulat, Budapest. 3–24. <http://szit.katolikus.hu/feltoltes/29TorokJozsef.pdf> (2019. 02. 11.)
- VERESS Zsuzsa 2017. *A magyar Himnusz a reformáció 500. évének tükrében*. https://www.rovart.com/hu/a-magyar-himnusz-a-reformacio-500-evenek-tukreben_3661 (2019. 02. 24.)
- VERSÉNYI György 1885. *Berzsenyi ódái*. Franklin-Társulat Magyar Irodalom Intézet és Könyvnyomda, Budapest.
- VILLÁM Judit 2015. *A Himnusz ügye az Országgyűlés előtt*. Országgyűlési Könyvtár, Budapest. <http://www.ogyk.hu/hu/blog/posts/a-himnusz-ugye-az-oroszagyules-elott> (2019. 02. 18.)
- WEST, M. L. 1994. The Babylonian musical notation and the Hurrian melodic texts. In: *Music & Letters*, 75(2), 161–179.

EGYÉB FORRÁSOK

- BOLDOGASSZONY ANYÁNK, 2012. In: Wikipédia, a szabad enciklopédia. https://hu.wikipedia.org/wiki/Boldogasszony_Any%C3%A1nk (2019. 02. 07.)
- MAGYARORSZÁG HIMNUSZA, 2019. In: Wikipédia, a szabad enciklopédia. https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarország_himnusza (2019. 03. 10.)
- MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ 2009. 254. ének: Erős vár a mi Istenünk, Jó fegyverünk. In: *Evangélikus énekeskönyv*. A Magyarországi Evangélikus Egyház énekeskönyve. 16. kiad. Luther Kiadó, Budapest.
- MTI (é. n.). *A Himnusz története*. http://www.sopron.hu/Sopron/portal/front_show?contentId=49127 (2019.02.18.)
- RÁKÓCZI-NÓTA, 2017. In: Wikipédia, a szabad enciklopédia. <https://hu.wikipedia.org/wiki/Rákóczi-nóta> (2019. 02. 11.)
- REFORMÁTUS PEDAGÓGIAI INTÉZET 2019, *Egyháztörténeti térképek és illusztrációk*, A három részre szakadt Magyarország. <http://refpedi.hu/egyh%C3%A1zt%C3%B6rt%C3%A9neti-t%C3%A9rk%C3%A9pek-%C3%A9s-illusztr%C3%A1ci%C3%B3k> (2019.05.01.)
- ROMÁNIA HIMNUSZA, 2017. In: Wikipédia, a szabad enciklopédia. https://hu.wikipedia.org/wiki/Rom%C3%A1nia_himnusza (2019. 02. 13.)
- SZENT BIBLIA 1898. Ó-SZÖVETSÉG, Magyar nyelvre fordította Károli Gáspár. Brit és Külföldi Biblia-társulat, Budapest.

Our Anthems

The aim of this study is to present Hungarian anthems during more than 1,000-year-old written history of Hungarians, without literary and historical intentions. Our royal and religious anthems appeared after the years of the conquest, and these anthems glorify the most prominent male and female representatives of the Árpád House in Latin. The kings of the later royal houses were not glorified with anthems, even if they were as significant as Lajos Anjou Nagy, or Matthias Corvin. With the advent of the Reformation, the Hungarian people used three anthems. The Catholic Hungarians, Our Lady is our Mother, the Lutheran Hungarians, the Psalm XLVI, God is our refuge and strength, and Calvinist Hungarians, XC Psalm, Lord, thou hast been our dwelling place in all generations. All three anthems are folk anthems, but also religious anthems. With the displacement of the Turkish Empire from the territories of the historical Hungary, the Hungarian people became under the influence of the Habsburg House. Francis II Rákóczi succeeded mobilizing a significant part of the country's population, regardless of religious affiliation, in a war of freedom. The War of Independence failed. The Hungarian people sad songs were singing, and under these circumstances the Rákóczi's song was born. The Rákóczi song is also one of the folk anthems. In the Habsburg Empire, between 1826 and 1918, the Imperial Anthem / Kaiserhymne was official. So in Hungary too, however, the Hungarian-speaking population of the country has ignored this anthem. Until the birth of the Kölcsey-Erkel Hymn, the Hungarian nation had no unified anthem. The Hungarian people took this anthem for 200 years, but the Hungarian legislation made this anthem again valid by new constitution on January 1, 2012.

Keywords: Hungarian hymns, royal, religious, folk anthems

Naše himne

Cilj studije je predstavljanje mađarskih himni, u toku od preko 1000 godina stare pisane istorije Mađara, bez ikakve književne ili istorijske namjere. Kraljevske i religiozne himne pojavile su se nakon vremena osvajanja domovine. Ove himne veličaju najistaknutije muške i ženske predstavnike iz Arpadove kuće na latinskom jeziku. Kraljevima kasnijih dinastija himne nisu posvećene, čak ni tako značajnim kraljevima kao što su bili Lajoš Anžujski i Matija Korvin. Nakon pojave reformacije, Mađari su imali tri narodne himne. Katolički Mađari su pevali himnu Gospa naša Majka, luteranski Mađari, 46. psalmu, Bog nam je utočište i sila, dok kalvinistički Mađari, 90. psalmu, Gospode! ti si nam utočište od koljenja do koljenja. Sve tri himne istovremeno su i narodne himne i religiozne himne. Nakon oslobođanja

teritorije istorijske Mađarske od Otomanske carevine mađarski narod je pao pod uticaj Habsburškog carstva. Ferenc II Rakoci je uspeo da povede značajan deo mađarskog stanovništva, bez obzira na veroispovest, u narodnooslobodilački rat. Rat za nezavisnost je propao. Narod je svoj bol i svoju tugu ispevao u Rakocijevoj pesmi. Ova pesma se smatra takođe narodnom himnom. U Habsburškoj imperiji, između 1826. i 1918. godine, Carska himna je bila zvanična himna. U Mađarskoj, međutim, mađarski narod ovu himnu nije prihvatao, jer nije osećao istu svojom. Do rođenja Kelčei-Erkelove himne, Bože blagoslovi Mađare, mađarski narod nije imao jedinstvenu himnu. Mađari su ovu himnu smatrali svojom skoro 200 godina, iako je zakonodavna vlast Mađarske ovu himnu ozakonila novim Ustavom tek 1. januara 2012. godine.

Ključne reči: Mađarske himne, kraljevske, religiozne, narodne himne

Beérkezés időpontja: 2019. 10. 10.

Elfogadás időpontja: 2019. 10. 20.

